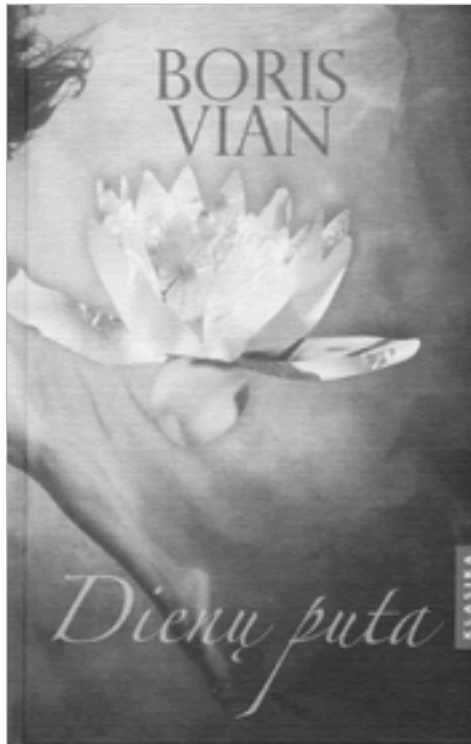

ATSAKAS EGZISTENCINEI FILOSOFIJAI

Rima Malickaitė

Borisas Vianas (1920–1959) – neįprastas rašytojas. Jo literatūrinė kūryba gimė iš kelių – pasakotojo, poeto, muzikanto, aktoriaus – talentų ir beribės fantazijos sintezės. „Išvardyti veiklos barus, kurių prancūzas Borisas Vianas nesiėmė, būtų beveik lengviau nei sritis, kuriose sėkmingai išbandė savo ginklus ar išpro-

Dail. Lina Bastienė

Boris Vian,
DIENŲ PUTA: Romanas,
iš prancūzų k. vertė Gintaras Morkūnas,
(ser. *Klasika*),
Vilnius: Tyto alba, 2006, 200 p., 2500 egz.

Lietuvos literatūros vertėjų sąjungos projektą
„Vertimų kritikos gaivinimas“
remia Kultūros ir sporto rėmimo fondas.

vokavo skandalą“¹, – taip provokuojamai šią spalvingą asmenybę pristatė „Lietuvos rytas“, leisdamas 10-ąją savo kolekcijos knygą – Viano „Aš ateisiu nusispjauti ant jūsų kapų“. Pristatant šį romaną, efektingai žaista autoriaus-skandalisto korta, knygos parašymo per 10 dienų ir jos pagarsėjimo istorija, tinkama penktajam puslapiui. Ir nepasistengta versti iš prancūzų kalbos... Išties – pasielgta būtent taip, kaip reikalauja penkto puslapio, o ne literatūros taisyklės.

Viano romanų patrauklumą lemia ne tik beribė autoriaus fantazijos galia, bet ir racionalus, logiškasis knygos pamatas.

Viano romanai yra atsakas po karo atplūdusioms nuotaikoms ir į dominuojančias pozicijas besiveržiančiai egzistencinei filosofijai. Romanas „Dienų puta“ (toliau – DP) pasirodė 1946 m. (praėjus 4 metams po Albert’o Camus „Svetimo“), o „Raudona žolė“ (toliau – RŽ) – 1950 m. Tradiciškai teigiama, kad Vianas, šaržuodamas savo bičiulio Jeano-Paulio Sartre’o paveikslą, pirmajame romane išsakė negatyvų santykį su egzistencializmu, tačiau toks teiginys sumenkintų romano idėjinę vertę. Apie Viano ir egzistencializmo santykį galima kalbėti tik labiau apibendrintai, iš kelių romanų perspektyvos. Romane „Dienų puta“ filosofija yra *išorinė* atmosfera, kurioje gyvena ir veikia romano sąmoningieji veikėjai, o „Raudonoje žolėje“ ji atspindi *vidinę* herojų jauseną – nusivylimą ir tarsi rūgštis graužiantį beprasmybės jausmą.

Pasaulis „Dienų putoje“ ne reflektuojamas, o sučiuopiamas ir net formuojamas, sukuriamas jutiškai – dažniausiai iš klausos (pvz., muzika), uoslės (pvz., merginos kvapas), sensorikos (erdvės jautimas), skonio jautimo (aviečių skonis ant moters lūpų). Pasaulis aplink žmogų, jei jis yra veikiantis ir kuriantis subjektas, o ne mašinerijos dalimi tapęs automatas, tampa jo subjektyvybės atspindžiu, – romane svarbu ne jausmų teikiama duomenys, o sugebėjimas pajusti.

¹ Edita Urmonaitė, „Maištingos sielos rašytojui – piktas likimo pokštas“, in: <http://www.lrytas.lt>.

Subjektas, jo gyvenimas, pasirinkimai yra pati didžiausia vertybė, ne atsitiktinai „Dienų putos“ pagrindinis herojus dar tik išibėgėjęs romano veiksmui nubrėžia savo vertybinį prioritetą: „Man rūpi ne visuotinė laimė, o kiekvieno žmogaus atskirai“ (DP, p. 51). Jis gyvena fantazijos, muzikos ir pagal jas besikeičiančios pasakiškos subjektyvybės pasaulyje. Šis subjektyvus pasaulis perkuriamas pagal tonacijų, harmonijos ir dermės principus. Net kokteilis maišomas pagal melodiją, antai kaip veikia Kolenos sukonstruotas pianokteilis:

– Koks jo veikimo principas? – paklausė Šikas.

– Kiekvienai natai aš parinkau arba degtinę, arba likerį, arba aromato esenciją. Nuspaudus vieną pedalą įleidžiamas plaktas kiaušinis, nuspaudus kitą įkrinta ledo gabaliukas. Norint įmaišyti selterio, reikia sugroti trelę viršutiniame registre. [...] Beje, jis veikia ir kaip normalus pianinas. (DP, p. 13)

Pagal muzikinius principus pirmiausia turi skambėti žmogaus dvasia, gimti jo norai ir į pasaulį nukreiptos intencijos, vėliau virstančios „realybe“. Grojama muzika atsiliepia į troškimus ir pati tampa salsva, padūmavusia užuomina apie gyvenimą įprasminsiančio troškimo išsipildymą.

Šio romano pagrindinis herojus – fantazijoje nardantis Kolenas. Iš skrynios semiami pasakiški dublezonai leidžia jam nesijaudinant dėl fizinio būvio gyventi laisvai, išskleisti vaizduotę ir jai atsiduoti, pripildyti pasaulį savo kūrybinės galios vaisių. Jis gyvena itin spalvingame pasaulyje („Apsivilksiu gelsvai pilkšvą švarką ir mėlynus marškinius, užsirišiu gelsvai pilkšvą kaklaraištį su raudonu dryžiu, apsiausiu siuvinėtos zomšos batus ir apsimausiu raudonas kojines su gelsvai pilkšvu dryžiu“, DP, p. 28), tačiau trokšta dar daugiau – Diuko Elingtono aranžuotos melodijos ritmu jis artėja prie savo didžiojo virsmo, gyvenimą įprasminsiančio ir radikaliai jį pakeisiančio įvykio: „Aš norėčiau įsimylėti, – tarė Kolenas. – Tu norėtum įsimylėti. Jie norėtų *idem* (įsimylėti). Mes, jūs norėtume, norėtumėte. Jie taip pat norėtų įsimylėti...“ (DP, p. 30). Gimstanti intencija pripildo aplinką, suvirpina ir įkaitina orą:

Jis paseilino pirštą ir iškėlė jį virš galvos, bet tučtuojau nuleido – buvo karšta kaip krosnyje.

– Ore turbūt yra meilės, – nusprendė jis. – Dėgina. (DP, p. 31)

O meilė ateina staiga, ji atpažįstama kaip preliudė skambėjęs Diuko Elingtono „Chlojės“ (toks ir my-

limosios vardas) motyvas. Tačiau čia meilė tik prasideda, įžengia į savo didįjį kelią, kuriuo eidama gali tarsi pasisukusi koja pulti į purviną griovį ir negražiai priburbuliuoti (kaip Šiko ir Alizos atveju) arba augti, bręsti, ugdyti ir brandinti (Kolenos ir Chlojės atveju). Tačiau meilė turi fazes – ateina ir baigiasi, „Raudonoje žolėje“ tai tapatinama su gyvenimo pilnatve ir tuštybe (RŽ, p. 12).

„Dienų puta“ kalba apie meilę, mirtį, atsakomybę už kito gyvybę ir jausmus, prasmės paieškas ir tų paieškų akligatvius ir klystkelius. Jame išskleistas pasakiškas pasaulis nuo artėjančios mirties – ne tik fizinio kūno, bet ir meile pagrįsto pasaulio – ima trauktis, gesti, tamsėti:

– Kodėl neužsidegi šviesos? – Paklausė Aliza. –

Čia labai tamsu.

– Čia jau kuris laikas tamsu, – atsakė Chlojė. –

Ir nieko neįmanoma padaryti. Pabandyk!

Aliza pasuko jungtuką ir aplink lempą sušvito menkutė aureolė.

– Lempos miršta, – tarė Chlojė. – Ir sienos artėja viena prie kitos. Langas taip pat traukiasi.

– Tikrai?

– Pasižiūrėk... .

Iš didžiojo lango, kuris anksčiau užėmė visą sienos plotį, buvo likusios tik dvi pailgos keturkampės angos suapvalėjusiais kraštais. Lango viduryje viršų su apačia jungė kažkoks išsikerojęs kotas, užstojantis saulės spindulius. (DP, p. 126)

Šis gesimas, pasibaigiantis mirtimi, skaudina ne tą, kuris išeina, o pasiliekančiuosius:

Boris Vian,

RAUDONA ŽOLĖ,

iš prancūzų k. vertė Stasė Banionytė,

Vilnius: Žara, 2007, 160 p., 2000 egz.

Boris Vian,

AŠ ATEISIU NUSISPJAUTI ANT JŪSŲ KAPŲ,

iš rusų k. vertė Nijolė Storyk,

(ser. *Bestseleris*, 24),

Kaunas: Europa, 1994, 95 p.

Boris Vian,

AŠ ATEISIU NUSISPJAUTI ANT JŪSŲ KAPŲ,

iš rusų k. vertė Nijolė Storyk,

(ser. „Lietuvos ryto“ kolekcija, 10),

Vilnius: Lietuvos rytas, Madrid: Mediasat Group, 2006, 91 p.

– Jeigu kas nors atsitiktų kitam plaučiui, – tarė profesorius, – jūsų vyrui būtų tikrai prastai.

– O man? – paklausė Chlojė.

– Jums jau ne, – atsakė profesorius. (DP, p. 149)

Kolenas galvoja, kad viskas pradėjo eiti blogyn, kai baigėsi dublezonai, tačiau Chlojės likimas gesti ir išnykti liudija ką kita. Šiame pasaulyje nėra kitos išeities, tik įkišti galvą ryklienos prisiėdusiam ir neskaniam dvokiančiam katinui į nasrus ir laukti, kol šiam pacifistui ir antismurtininkui kas nors užlips ant uodegos – mat kitaip jis visai netrokšta pasitarnauti ir kam nors nukąsti galvą (nors ir labai reikia). Iš esmės, nors romano pabaigoje sukuriama kiek komiška pelės ir katino pokalbio situacija, atsakoma į Camus „Sizifo mitą“ pradedančią mintį: „Yra tik viena tikrai rimta filosofinė problema – savijudybė. Nuspręsti, ar gyvenimas ver-tas, kad jį gyventum, ar ne, – reiškia atsakyti į pagrindinį filosofijos klausimą. Visa kita – ar pasaulis trimatis, ar esama devynių ar dvylikos proto kategorijų – ne tokie svarbūs dalykai. Tai jau žaidimai. Pirmiausia reikia duoti atsakymą. Ir jeigu tiesa, kad filosofas, kaip manė Nietzsche, norėdamas pelnyti pagarbą, privalo rodyti pavyzdį, tuomet suvoki, koks svarbus yra tasai atsakymas, nes po jo eina lemiamas veiksmas. Tai akivaizdūs, širdimi pajuntami dalykai, tačiau reikia juos nuodugniau panagrinėti, kad taptų aiškūs protui“². Vianas savo romanais teigia, kad esama begalės neviltingų, neprasmingų gyvenimo kelių ir nenurodo nė vieno, kuris būtų „teisingas“. Jo herojai – apstulbinti ir nuskriausti abejingo Dievo, tačiau, nors praradę malonę, turi viltį: „Gyvenimas buvo tuščias ir neliūdnas, kupinas laukimo“ (RŽ, p. 12), – taip atrodo „Raudonos žolės“ herojui Volfui. Kita vertus, pasirinkus neigiamą atsakymą į Camus keltą klausimą, reikia užmušti viltį. Volfas kalbėdamasis su savo atvaizdu veidrodyje sako: „Apmaudu, ar ne? – nusišaipė Volfas. – Bijai, kad nusivilsiu, kai viską užmiršiu? Verčiau jau nusivilti, negu nežinia ko tikėtis“ (RŽ, p. 16).

„Dienų putoje“ daug juokaujama Žano Solio Partro ir jo kūrinių adresu, tačiau juokiamasi ne iš filosofijos (kai romane leidžiama prabilti pačiam filosofui, jis kalba nors ir kasdieniškai, tačiau visai nesimaivydamas ir rimtai). Filosofinė klounada čia sukuriama iš paviršutiniškumo, su kuriuo filosofija priimama. Kitaip tariant, juokinga ne filosofija, o jos nevykėliai adeptai.

² Alberas Kamiu, *Sizifo mitas*, in: http://katekizmas.group.lt/text/kitakalbiai/camus/sizifo_mitas.html#SAMPROTAVIMAI.

Visi veikėjai itin domisi filosofija: pagrindinio žmogiškojo veikėjo Koleno virėjas yra kvartalo tarnų ir tarnaičių filosofijos būrelio pirmininkas, Šikas, Aliza ir daugelis kitų yra pametę galvas dėl Žano Solio Partro veikalų – „Vėmalų“, „Butelis ir nebutelis“ ir kt. Tiesa, jie nelabai domisi šiuose veikaluose propaguojamomis idėjomis ir siekia jomis vadovautis savo gyvenime, bet kur kas labiau juos domina daiktiškasis filosofijos pavidas – knyga, paskaitų įrašai ir pan. – tai, ką galima paimti į rankas, o pati filosofija lieka įkalinta tarp sunkių knygos viršelių.

Gyvas filosofijos žodis, kurį romane reprezentuoja Žanas Solis Partras jo skaitomos paskaitos metu, nėra girdimas – „Jo kalbėjimas ne ką garsesnis už pelės krebždesį“ (DP, p. 85), jis tampa įrašu (tiesiogine prasme, – nes Šikas įrašinėja jo paskaitas), kuris gali būti sukamas begalę kartų, išmokstamas mintinai, tačiau negali priversti ką nors pakeisti gyvenime: „Nesistenkite visko perkąsti, [...] paskui išklausysime įrašą“ (*ibid.*). Vėliau Šikas vienu metu klausosi keleto įrašų. Filosofija neigalina mąstyti, kelti klausimus, diskutuoti, tokia filosofija ne nurodo gyvenimo tikslą, vertę ar prasmę, o tampa kolekcionavimo aistra ar net veikiau manija. Šikas, Koleno draugas, visiškai užvaldytas manijos turėti visus Žano Solio Partro rankraščius, knygas, daiktus su jo pirštų atspaudais ir net jo nunešiotas kelnes, atstumia mylimąją Alizą: „Šikas atsiduso. Aliza šlytį jį paliko. Jis buvo priverstas liepti jai išeiti. Jam liko vienas dublezonas ir sūrio gabalas, o Alizos suknelės spintoje trukdė kabinti senus Partro drabužius, kuriuos kažkokiu stebuklingu būdu jam tiekdamo knygininkas. Šikas nebeprisiminė, kada paskutinį kart bučiavo Alizą. Jis daugiau nebegalėjo gaišti laiko bučiniams. Reikėjo susitaisyti patefoną ir atmintinai išmokti Partro paskaitas“; DP, p. 170), o pati Aliza sako: „Jis mane labai mylėjo [...]. Manė, jog jo knygos sutiks dalytis juo su manimi, bet tai neįmanoma!“; DP, p. 168). Šikas ne tik gėdingai miršta, bet ir praranda pats save – viskas, dėl ko jis gyvena, – knygos – išniekinama.

Kita vertus, šioje vietoje pasirodo dar vienas veikiantis „subjektas“ – knygos („knygos sutiks dalytis juo su manimi“). Šiame romane veikia ne tik fantastiškieji veikėjai – pelė ir vandens lelija (šioji daro itin negerą darbą), tačiau galima sakyti, kad veikia meilė, filosofija, gobšumas ir t. t. Jos veikia ne kaip alegorinės figūros, bet veikiau reprezentuoja ryšį, komunikacijos, santykio su kitu pobūdį. Kitas gali būti atrandamas kaip daiktas, kaip subjektas, į kurį galima įsijausti. Būtent šias pakopas pereina Koleno meilė Chlojei – iš

pradžią jis mato ją kaip patrauklų kūną, vėliau įsijaučia į jos patiriamą skausmą, galų gale jai mirus sutapatina ją su savim ir aiškindamasis su viskam abejingu per laidotuves sutiktu Kristumi prabyla kolektyvinio subjekto vardu: „Nesuprantu, kuo mes nusikaltome, – tarė Kolenas. – Mes to nenusipelnėme“ (DP, p. 193).

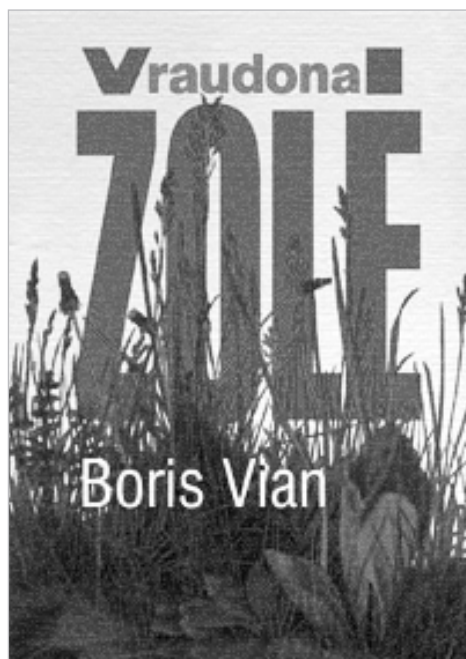
Vianas pateikia puikų pavyzdį, kaip veikia filosofija – kaip elementarus fetišizmas, kurio šiuo atveju kilnus tik objektas, tačiau ne jį garbinantis subjektas. Visai kitaip veikia meilė – ji leidžia už kūniškumo išvelgti kito vidujybę ir ją mylėti. Vianas kvestionuoja filosofijos gobšumo pavidalu egzistavimą ir veikimą žmonių gyvenime: kad ir kokie būtų daiktai, jų kolekcionavimo manijos užvaldyti žmonės tampa vienodi dėl jų gyvenimus niokojančios orientacijos į lengvai sunaikinamą daiktą.

Kaip ir egzistencinės filosofijos autoriams, Vianui itin svarbi likimo vaidmenį atliekanti intencija ir pasirinkimo laisvė. „Raudonos žolės“ herojus Volfas, pasak anapus keliaujant jo sukonstruota laiko mašina sutikto pono Perlo, yra ribojamas dviejų faktorių – jis yra vakarietis ir katalikas. Kita vertus, jis šiuos faktorius bando apeiti ir naudotis savo teise oponuoti visam pasauliui, siekti savo susimanyto tikslo. Tačiau pagrindinis šio herojaus paveikslu keliamas klausimas yra: „ar kas nors pasikeičia, kai gauni, ko nori“ (RŽ, p. 30), juolab kad pats herojus arba nenori nieko, arba pamiršta tai, kas yra. Čia išsakoma ir pokarinės visuomenės drama: gyvenimas tuščias dėl to, kad nėra galutinio, gyvenimą įprasminančio ir įreminančio tikslo: „Visa tai vieni nusivylimai – tarė Volfas, – nes neilgai trunka“ (RŽ, p. 89). Kita vertus, ar gali žmogus pats sau suteikti tokį tikslą – prasidedantį jam vos gimus ir pasibaigiantį jam mirštant? Tačiau transcendencija yra abejinga, nepažįstama, žmogaus akimis netekusi įprasminimo galios: „Juk negaliu taip imti ir visko iškloti pirmam pasitaikiusiam. Jūs neturite nei plano, nei metodo“ (RŽ, p. 58), – sako Volfas anapus sutiktam Perlui.

Žmogaus intencija gali būti ne tik emocinė, bet ir racionali, pasirenkama. Pasak „Dienų putos“ herojų, dirbantys žmonės neturi intencijos gyventi kitaip, atverti kūrybiškąją savo sielos ir proto versmę, todėl jie pasmerkia save nelaisvei ir automatizmui. Sąmonės gebėjimas ir lavinimasis užčiuopti už jos ribų glūdintį objektą tampa varomąja jėga herojams, manantiems, kad „žmonės nesikeičia. Keičiasi tik daiktai“ (DP, p. 169). Nors būtų paprasčiausia, tačiau šios Koleno frazės beveik neįmanoma interpretuoti kaip ironijos. Visa knyga žaižaruoja pokštais, sąmoju, tačiau neįvyksta

ironijai būtinas atsitolinimas. Tai viena iš centrinių, knygą atkoduoti padedančių frazių – skaitydami matome, kad keičiasi daiktai – traukiasi, mažta, dyla, gali būti sunaikinti, keičia konsistenciją („Ar tas kilimas anksčiau nebuvo vilnonis? – paklausė Šikas. – Dabar jis atrodo kaip medvilninis“ (DP, p. 131)) ir dingsta. Žmonės taip pat nyksta ir miršta (Nikolia staigus senėjimas ir nykimas), tačiau nesikeičia jų vidus ir tarpžmogiškasis ryšys.

Kai nėra intencijos, tai nieko negali įvykti, arba

Dail. Lilija Tulytė

jei ir įvyksta, nelieta pasekmių. Šiame pasakiškame pasaulyje negalima padaryti blogio neturint intencijos – netyčia išdaužtas stiklas „palengva atauga“, o staklių sumaitoti darbininkai atrodo tik tarsi kaip iš rikiuotės išėjusios dalys, lengvai pakeičiamos, pamiršamos ir nekeliančios jokio sielos virptelėjimo (kur kas didesnę kančią šiame pasaulyje patiria valgoma dešrelė: „Kolenui pavyko pasmeigti šakute vieną dešrelę, ir ji sutrūkčiojo tampoma priešmirtinių traukulių“; DP, p. 133).

Visai kitaip yra tada, kai pažeidžiami šio pasakiško pasaulio principai – nepaisoma atsakomybės už kitą ir jo jausmus. Kai Šikas atstumia savo mylimąją, blogis geometrine progresija išsiplėčia, įplieskia pragarišką gaisrą ir žudynes, kurios galų gale sunaikina viską, dėl ko gyvena pats Šikas: knygų buveines – knygynus ir jo fetišizuojamą knygų autorių Solį Partrą.

Vis dėlto šias niūrokas knygas skaityti be galo smagu, nes autorius pokštauja ir kiekvienu sakiniu provokuoja fantaziją: „Kolenas pastebėjo, kad vyriškis ne su žmogaus, o su balandžio galva, ir jam liko neaišku, kodėl jis buvo paskirtas dirbti į čiuožyklą, o ne į baseiną“ (DP, p. 17); „Jie visu kūnu palietė naktį. Dangus skendėjo šešėliuose, judantis, gurguliuojantis kaip juodo katino pilvaplovė siaubingai sutrikus virškinimui“ (RŽ, p. 18).

Mažas taktas (įvairiomis reikšmėmis improvizuojamas žodis) užmena visos knygos kompozicijos ritmiką ir išauga į „kūrybinį metodą“ – improvizaciją: „Kūrybinio metodo esmė – tikrovės vaizdavimas ne lygiai banguotoje, vaizdą iškreipiančioje plokštumoje, esančioje šiltoje, spindulį laužiančioje aplinkoje“ (DP, „Pratarmė“, p. 5).

Taip pat pokštauja ir linksminasi vertėjai, privertę žaižaruoti ir spindėti lietuvišką tekstą amerikietiško džiazio ritmais, išverstais iš prancūzų kalbos. Kartais atrodo, kad knyga parašyta lietuviškai – taip įtikinamai ir grakščiai kalbinis sąskambis prišaukia asociaciją ar išprovokuoja diskusiją:

– [...] mūsų būrelis, deja, labai uždaras. Mesjė Šikas negalėtų į jį įstoti. Tik tarnai ir tarnaitės turi teisę...

– Nikolia, kodėl moteriškos giminės galūnė tokia pat kaip mergautinės pavardės?

– Mesjė, be abejo, sutiks, kad „tarnaitė“ skamba neutraliai, tuo tarpu „tarnė“ įgytų akivaizdžiai nepageidaujamą reikšminį atspalvį. (DP, p. 29)

„Dienų puta“ parašyta sinkopuojančiais džiazio ritmais, kai iš vieno žodžio išauginama visa improvizacija, reikšmių paletė. Humoro kibirkštėlės, kurias išskelia nuolatinė žaismė kalba, neužgęsta net tada, kai liepsnoja knygynai, o Solis Partras miršta nustebintas ne mirties sukeltų pojūčių, o to, „ką pamatė, – jo širdis buvo tetraedro formos“ (DP, p. 177).

Žodis tame pačiame pasaže vartojamas keletu reikšmių, taip tarsi realizuojamas džiazinis principas paaukštinti arba pažeminti ritminį, melodinį akcentą: tas pats garsų derinys vis dėlto skamba visai kitaip, kai juo prabylama apie išdavystę, o nebe (vaistų) išdavimą:

– Kuo galėčiau padėti, mesjė?

– Išduoti vaistus pagal šį receptą... – tarė Kolenas.

– Už kiekvieną išdavystę reikia brangiai mokėti, – atsakė vaistininkas, – bet pirmiausia pašalinime liudininką.

Jis sulenkė receptą pusiau, padarė iš jo ilgą stangrią juostelę ir įkišo į stalinę giljotiną. Giljotinos peilis nukrito, receptas suglebo ir susmuko. (DP, p. 106)

Tiesa, palyginus prancūzišką ir lietuvišką tekstą, aiškiai matyti, koks iššūkis šis tekstas buvo vertėjui. Skaitant cituotą pasażelį apie pamąstymus mergautinės pavardės tema, suskamba įspėjamieji signalai, – juk prancūzai neturi specialios formos netekėjusios moters pavardei. Originalo tekste kalbama apie daugiskaitos vartojimą neutralesniam posakiui, o vietoj tarnės ir tarnaitės kalbama apie *homme de maisons* ir *femme de maison*.

O antai cituotas pasażas originalo kalba:

– Messieurs, que puis-je pour vous?

– Exécuter cette ordonnance... suggéra Colin.

Le pharmacien saisit le papier, le plia en deux, en fit une bande longue et serrée et l'introduisit dans une petite guillotine de bureau.

– Voilà qui est fait, dit-il en pressant une bouton rouge.³

Vis dėlto kaltinti vertėjo perdėtu išradingumu – išradus dar vieną eilutę – nebūčiau linkusi. Tikiuosi, kad ši eilutė, dingusi 1963 m. leidime, atsirado 1998 m. išleistame tekste, iš kurio ir buvo versta. Vis dėlto akivaizdu, kad vertėjas nesijautė labai suvaržytas prancūziško teksto. Pavyzdžiui, lietuviškai išverstas „*La Lettre et le Neon*, l'étude critique célèbre sur les enseignes lumineuses...“ (DP, p. 116) lietuviškam tekste virto „įžymiuoju veikalu apie stiklo tarą „Butelis ir nebutelis““ (DP, p. 128). Be abejo, vertėjas stengėsi išlaikyti sąskambį ir aliuziją į lietuvišką Jeano Paulio Sartre'o „Būtis ir nebūtis“ (pranc. *L'Être et le Néant*) pavadinimą (tai pažymėta ir specialia vertėjo išnaša). Vis dėlto šis atvejis, kai dėl žaismės garsynu nušokama į visiškai autoriaus galvoje neturėtą ir net neužsimenamą (alkoholinių? – tada dar ir visai netinkamą) kontekstą, verstų pagalvoti, ar tikrai verčiant kūrybingai neperžengiamos ribos.

Kalbos žaismingumą ir ja išsakomą santykio subtilumą puikiai perteikia ir „Raudonos žolės“ vertėja Stasė Banionytė. Ši vertėja vis dėlto laikėsi kiek kitokio požiūrio ir liko ištikimesnė originalo prasmėms.

Vis dėlto kūrybingasis vertimas teikia skaitymo komfortą ir šiuos du romanus padaro užburiančius ir įtakingus lietuviškai publikai. Ne veltui internetiniuose bloguose Viano knygos neretai nominuojamos metų atradimu.

³ Boris Vian, *Lécume des jours*, Paris: J.-J. Pauvert, 1963, p. 29.